

50 berlinskih zidov

Zoran Smiljanić

Kronologija zidu v številkah:

50 let od začetka gradnje zidu.

28 let je ločeval vzhodni in zahodni Berlin.

3,5 metra visok zid, sestavljen iz masivnih blokov iz armiranega betona.

100 metrov, ki je ločevalo dva vzporedna zida, je dobilo ime območje smrti.

156,4 km skupne dolžine zidu, načičkanih z bodečo žico, minskimi polji, jaški, reflektorji, električnimi ograjami, s psi, z vozili in stražarji.

116 stražnih stolpov in 20 bunkerjev.

50.000 graničarjev, policistov in agentov, ki so z orožjem preprečevali vsak poskus prebega.

5.000 vzhodnih Nemcev, ki jim je v letih **1961-1989** uspelo prebegniti v zahodni Berlin.

300-400 ljudi, ki so pri poskusu prebega izgubili življenje.

18 let je dopolnil Peter Fechter, ki je ob zidu smrtno ranjen izkrvavel pred očmi svetovne javnosti.

75.000 ljudi, ki so se na sodiščih v Nemški demokratični republiki (NDR) zagovarjali zaradi poskusa prebega.

2 leti zapora je znašala povprečna kazen za ujete prebežnike, za tiste z orožjem pa **5**.

22 let je minilo, odkar se je zid zamajal in podrl.

2004 se je končal sodni proces proti odgovornim za umore, povezane z zidom: **35** obtožencev je bilo oproščenih, **44** pogojno obsojenih, **11** pa so jih obsodili na zaporne kazni do **7** let.

12 % vzhodnih in **25 %** zahodnih Nemcev si danes želi, da bi zid ponovno zgradili.

50 + filmov, dokumentarcev in TV-nadaljevank o zidu, kopačih, skakačih, truplih, ljubimcih, gejih, ideologih, vesoljcih, vicih, zajcih, posledicah in zidovih v glavah.

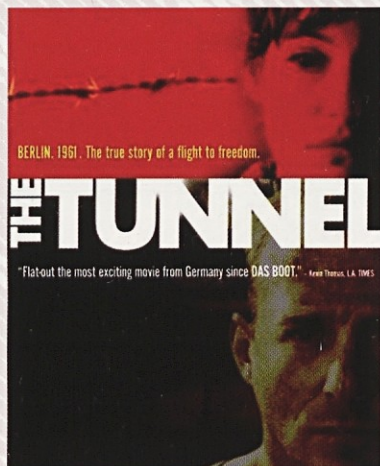
1 slovenski film.

50 let avtorja tega zapisa.

2. *The Wall* (1962, Walter de Hoog)

Propagandni film, ki pa vsebuje mnoge dragocene dokumentarne posnetke gradnje zidu, zbiranja ljudi, stopnjevanja napetosti, skakanja starčkov iz oken stavb, ki gledajo na zahod, in mučno umiranje mladega Petra Fechterja, ki mu nihče ni upal pomagati. Dostopno tudi na YouTubeu.

1. *En, dva, tri* (One, Two, Three, 1961, Billy Wilder)

Ko so člani filmske ekipe tistega 13. avgusta 1961 zjutraj prispeli na lokacijo ob Brandenburških vratih, so začudeno opazili, da so začeli na drugi strani postavljati nekakšno betonsko oviro, gradnjo pa so varovali ruski vojaki z orožjem. S snemanjem na avtentični lokaciji je bilo konec, film so dokončali v studiih Bavaria filma v Münchnu, kjer so zgradili spodnjo polovico Brandenburških vrat. Sicer pa je hiperaktivni šef berlinske izpostave Coca-Cole C. R. MacNamara (James Cagney) v filmu tolikokrat švigal sem in tja mimo prehoda pri Branderburških vratih, da se zdi, kot bi Rusi zgradili berlinski zid le zaradi njega.

3. *Predor* (The Tunnel, 1962, NBC dokumentarec)

90-minutni črnobeli dokumentarec o treh študentih iz zahodnega Berlina, ki so skopali predor pod berlinskim zidom in na zahod spravili kar 59 prijateljev in sorodnikov. Skoraj štiri desetletja po originalu sta isto temo z enakim naslovom obdelala še dva nemška filma: prvi je dokumentarec *Der Tunnel* (1999, Marcus Vetter), drugi pa igrani TV-film *Der Tunnel* (2001, Roland Suso Richter). Krtkova dobra dela.

4. *Escape from East Berlin* (1962, Robert Siodmak)

Ideološko oporečna ameriška interpretacija resničnega pobega, ki se je zgodil januarja 1962, ko je na zahod prebegnilo 28 ljudi (v filmu je eden več). Kurt Schröder (Don Murray), šofer vzhodnonemškega parlamenta, je priča uboju prijatelja, ki s kamionom skuša prebiti zid. Zato se odloči za kopanje predora, pri tem pa skupina zarotnikov naleti na kup ovir: radovedne sosede, strah pred izdajo, udiranje zemlje, izčrpanost in policijo, ki vse bolj stiska obroč okrog njih, a se na koncu vse srečno izteče ... Kopali so tudi v TV-filmu *Berlin Tunnel 21* (1981, Richard Michaels), kjer ameriški vojak (Richard Thomas) in nemški inženir (Horst Buchholz, v *En, dva, tri* je igral mladega komunista) združita moči in na plečih Rusov dosežeta ameriško-nemško spravo. S tem smo izčrpali t. i. tunelski podžanr.

5. *Deček in zid* (El niño y el muro, 1965, Ismael Rodríguez)

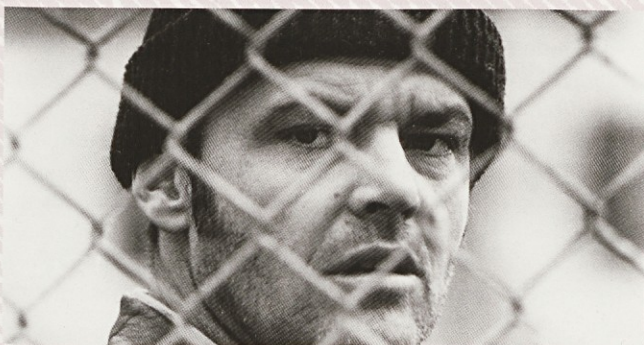
Srceparajoča špansko-mehiška družinska drama o petletnem fantiču Dieterju, ki svojo dragoceno žogo med igro pomotoma brncne skozi luknjo v zidu na vzhodno stran, potem pa žalostno gleda, kako se z njo igrajo vzhodnonemški otroci. Nemci brez sramu tolčejo španščino. Mehičani so se k zidu vrnili leta 1990 z dokumentarcem *Oda a la libertad: La Caída del muro de Berlín - Arte prehistórico en Francia* (Bente Schibert), kjer padec zidu primerjajo s prazgodovinskimi jamskimi poslikavami.

7. **Pogreb v Berlinu** (Funeral in Berlin, 1966, Guy Hamilton)
Harry Palmer (Michael Caine) skuša spraviti ruskega polkovnika Stoka (Oskar Homolka) prek zidu kar v krsti, vendar ne gre vse po načrtih. Po romanu Lena Deightona. Film se ponaša tudi s pravim pravcatim hladnovojnim incidentom: ekipa, ki je snemala v neposredni bližini zidu in prehoda Checkpoint Charlie, je v objektiv pogosto ujela aktivnosti ruskih stražarjev, ta neprostovoljni nastop na filmu pa je Ruse tako razkačil, da so skušali snemanje sabotirati z ogledali, s katerimi so odsevali sončno svetlobo v kamere.

9. **The Wicked Dreams of Paula Schultz** (1968, George Marshall)
Nova olimpijska disciplina: seksi atletinja Paula Schultz (Elke Sommer) je berlinski zid preskočila s palico. In mimogrede postavila osebni rekord.

6. **Vohun, ki je prišel s hladnega** (The Spy Who Came in from the Cold, 1965, Martin Ritt)

Slovita smrt dveh nesojenih ljubimcev, Aleca Leamasa in Nan Perry (Richard Burton in Claire Bloom), na berlinskem zidu, tako rekoč na doseg svobode. Uspešna poroka vohunskega trilerja in shakespearjevske drame. Po romanu Johna le Carréja.

8. **A Dandy in Aspic** (1968, Anthony Mann, Laurence Harvey)
Britanski agent Eberlin (Laurence Harvey) dobi nalogo, naj locira in likvidira agenta KGB Krasnevina. Kar pa za Eberlina predstavlja resen problem, saj je Krasnevin on sam ... Še en imeniten angleški hladnovojni triler iz 60. let, kakršnih ne delajo več. Veteran Anthony Mann je med snemanjem umrl, film je do konca zrežiral igralec Laurence Harvey.

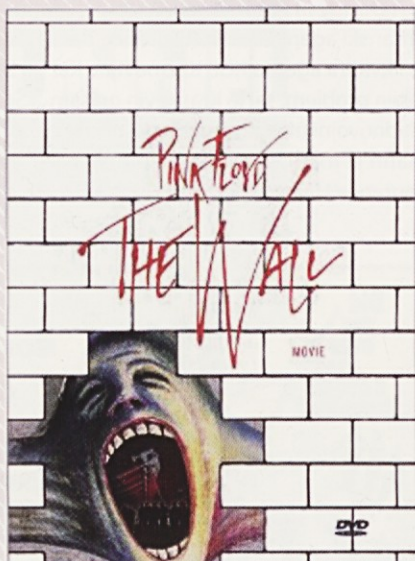

10. **Let nad kukavičjim gnezdom** (One Flew Over the Cuckoo's Nest, 1975, Miloš Forman)

Varovanci psihiatrične ustanove apatično boljčijo v TV-poročila, kjer napovedovalec napove možnost omejenega odprtja berlinskega zidu v času božičnih praznikov. Čeprav se zdi, da berlinski zid nima nič skupnega z njimi, so tudi sami ujetniki perfidnega totalitarnega sistema, le da ta na zunaj kaže bolj prijazen in demokratični obraz. Ja, tudi ZDA imajo svoje zidove.

12. **Obsedenost** (Possession, 1981, Andrzej Żuławski)
Enigmatični, ekscesni in noro intenzivni film o mladi soprogi Anni (Isabelle Adjani), ki brez očitnega razloga zapusti svojo družino. Njen mož Mark (Sam Neill) jo zasleduje in po seriji bizarnih dogodkov odkrije, da se njegova žena v nekem stanovanju sestaja z nekakšno groteskno *alienovsko* pošastjo, ki je hkrati njen otrok in ljubimec. Kaj se dogaja? Mogoče se odgovor skriva v dejstvu, da se stanovanje nahaja v neposredni bližini berlinskega zidu?

14. **Dan potem** (The Day After, 1983, Nicholas Meyer)
Tretja svetovna vojna se je začela na berlinskem zidu.

11. **Zakaj NLP-ji kradejo našo solato?** (Warum die UFOs unseren Salat klauen/Hallo, Checkpoint Charlie, 1980, Hans Jürgen Pohland)
Amaterski botanik Peter McDonald vzgoji supersolato, ki ima čudežen učinek na ljudi in stroje. Dogajanje budno spremljajo vesoljci, ki se hočejo polastiti McDonalдове solate, kar skoraj pripelje do tretje svetovne vojne ... V kotiček ZF se uvršča tudi *Teleportacija* (Teleportation, 2009, Markus Dietrich), kjer trije pobje izumijo način, kako »preseliti«
vzhodne Nemce na zahod s pomočjo teleportacije.

13. **Pink Floyd - Zid** (Pink Floyd The Wall, 1982, Alan Parker)
Rokenrol muzikal, ki grmi s težkimi metaforičnimi topovi o vseprisotnem zidu okrog nas in v nas. Zid se na koncu zruši, Roger Waters pa je tako navdušen nad svojo idejo, da jo še vedno prodaja na megapompozni koncertih. Pri nekaterih bendih je rok trajanja tesno povezan z berlinskim zidom, le da tega še niso spoznali.

15. **Octopussy** (1983, John Glen)
Edina uradna bondiada, ki ima vsaj ohlapno zvezo z berlinskim zidom, saj so uvodni prizor pred najavno špico (v cirkuškega klovna oblečenega zahodnega agenta zabodejo do smrti) posneli v neposredni bližini prehoda Checkpoint Charlie. Kljub temu da je bil produkt hladne vojne, si Bond nikoli ni mazal rok z berlinskim zidom, raje se je posvečal superzločincem, superlepticam, superigračkam in ravno pravšnji temperaturi Dom Perignona, letnik '53 (»postreči ga je treba ohlajenega na 3,3 stopinje Celzija«). Po končanem snemanju se je na berlinskem zidu pojavil grafit v zeleni barvi: »007 WAS HERE OCTOPUSSY«.

17. **Volkspolizei** (1985, Thomas Heise)

Pogled z druge strani železne zavese: vzhodnonemški dokumentarec o policijski postaji, stacionirani tik ob zidu. To je hkrati tudi eden silno redkih vzhodnonemških filmov iz obdobja hladne vojne, ki vsaj posredno omenja zid, drugače so se ga izogibali v širokem loku. Namesto tega so raje snemali indijanarice v Winnetoujevem stilu, s Srbom Gobjkom Mitićem v glavni vlogah.

19. **Fatherland** (1986, Ken Loach)

Protestnemu pevcu Klausu Drittemannu (Gerulf Pannach v delno avtobiografski vlogi) se ni treba niti truditi, vzhodnonemške oblasti ga kot *persono non grata* kar same brčnejo prek zidu, v zahodnem Berlinu pa naleti na sladkobesedne šefe ameriške glasbene industrije, ki ga nameravajo finančno in ideološko unovčiti. Iz dežja pod kap(italizem). Drittermann kakopak pomeni *tretji človek*, kar je posvetilo onemu filmu, predvsem pa predstavlja človeka, ki zavrača tako komunizem kot kapitalizem.

16. **Park Gorkega** (Gorky Park, 1983, Michael Apted)

Čeprav se neposredno ne dotika zidu, se tale triler odlikuje po drugačnem pogledu na hladno vojno: v njem je junak ruski policist Arkadij Renko (William Hurt), negativec pa ameriški poslovnež John Osborne (Lee Marvin). Po romanu Američana Martina Cruza Smitha, ki je natančno preštudiral in prepričljivo opisal, kako funkcionirajo ruska policija, tajne službe in politika, kot tudi način življenja in razmišljanja navadnih ljudi. Propagandno neonesnažena je tudi *Ruska hiša* (The Russian House, 1990, Fred Schepisi) po romanu mojstra le Carréja.

18. **Westler** (1985, Wieland Speck)

Felix iz zahodnega Berlina se zaljubi v Thomasa iz vzhodnega. Njuna romanca je dvojno prekleta zaradi zidu in predsodkov. Del filma so s skrito kamero posneli v vzhodnem Berlinu, kjer nas med drugim pretihotapijo tudi v pravi pravcati komunistični gej bar.

20. **Meier** (1986, Peter Timm)

Junak Meier (kar se bere podobno kot *Mauer*, zid) se dokoplje do potnega lista, s katerim jo jadrno ucvre na obljubljeni Zahod. Vendar ga svoboda, demokracija in materialne dobrine ne zadovoljujejo dolgo. Kmalu začne pogrešati družino, dekle, prijatelje, toplino ... Dom je tam, kjer je srce.

22. **Nebo nad Berlinom** (Der Himmel über Berlin, 1987, Wim Wenders)

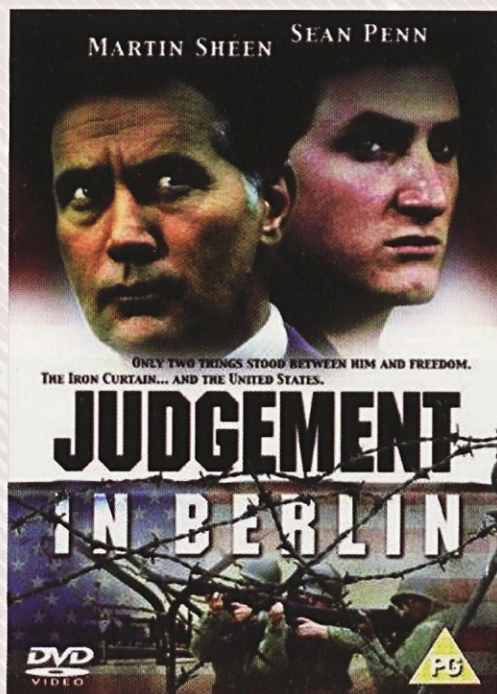
Le angeli lahko neovirano prečkajo berlinski zid.

21. **Top lista nadrealista – Sarajevski zid** (1988, Miroslav Mandić) Montypythonovsko odtrgana bosanska TV-serija z lokalnim *šlifom*, ki je pravilno napovedala nekatere najbolj absurdne dogodke pred in med vojno v Bosni ter po njej. V skeču *Sarajevski zid* se zdi vpletenim povsem normalno, da je Sarajevo z zidom razdeljeno na vzhodni in zahodni del, znorijo pa, ko komunalci z druge strani zidu mečejo smeti na njihovo dvorišče.

23. **Sojenje v Berlinu** (Judgment in Berlin, 1988, Leo Penn)

Sodna drama, v kateri se mora ameriški sodnik v Nemčiji (Martin Sheen) odločiti, ali je ugrabitev vzhodnonemškega letala in njegova preusmeritev v zahodno Nemčijo upravičeno ali teroristično dejanje. Med pravom, politiko in ideologijo.

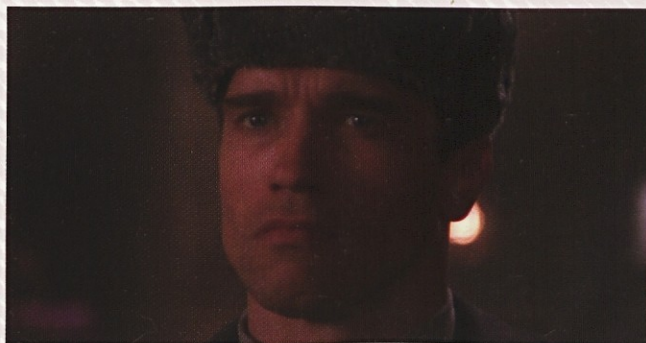

25. **Rdeča vročica** (Red Heat, 1988, Walter Hill)

... kjer Schwarzenegger igra pametnega in sposobnega Rusa (Sovjeta, pravi on) Ivana Danka, James Belushi pa butastega in strahopetnega ameriškega detektiva Ridzika. Prva ameriška produkcija, ki je snemala na Rdečem trgu, vendar na skrivaj, saj niso dobili uradnega dovoljenja. Film je poglobil razpoke v berlinskem zidu, ki je padel le pičlo leto pozneje.

24. **Borec za svobodo** (Freedom Fighter, 1988, Desmond Davis)

Zastarel in zanikr propagandni izdelek, preoblečen v romantično dramo, namenjen izključno demoniziranju in smešenju vzhodnih Nemcev ter komijev nasploh oz. povzdigovanju Amerov in zahodnih Nemcev. Jasno, Tonyju Danzi in njegovim je uspelo prelisčiti butaste stražarje in se prebiti na zahod, mala malica. Čisto nekaj drugega pa je ...

26. Arhitekti (Die Architekten, 1990, Peter Kahane)

Tega so začeli snemati v vzhodni, končali pa v združeni Nemčiji. S snemanjem so pričeli oktobra 1989 in tistega 9. novembra (ko je padel zid) so snemali kot po navadi, ne da bi se ozirali na nasprotujoča si obvestila po radiu. Šele zvečer so izvedeli, kaj se je v resnici zgodilo. Zgodba govori o arhitektu, ki dobi prestižno naročilo za izgradnjo kulturnega centra v vzhodni Nemčiji, vendar konzervativni naročniki nočejo sprejeti njegovega inovativnega načrta, raje imajo dolgočasne, sive in puste socialistične arhitektonske zmazke ... Tudi dokumentarec *Something To Do With The Wall* (1991, Ross McElwee, Marilyn Levine) so posneli tik pred zrušitvijo zidu in neposredno po njej, sicer pa velja, da je prvi in do danes najizčrpnější dokumentarec na temo leipziških demonstracij jeseni 1989, ki so vodile do padca zidu, film *Leipzig jeseni* (Leipzig im Herbst, 1990, Andreas Voigt).

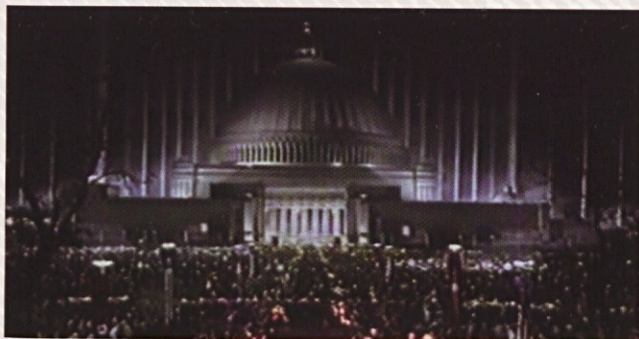

27. Zid (Die Mauer, 1991, Jürgen Böttcher)

Dokumentarec, ki prikazuje proces dekonstrukcije zidu le z vizualnimi sredstvi, brez avdiokomentarja: turisti in reporterji z vsega sveta vneto fotografirajo rušenje, otroci prodajajo dele zidu lovcem na spominke, ljudje praznujejo novo leto 1990, na drugi strani nekdanjega zidu pa opustele postaje podzemne železnice in mrki obrazi vzhodnonemških uradnikov ... Sveže porušeni zid je iz ptičje perspektive predstavil tudi *Mauerflug* (2005, Peter Gärtner), posnet spomladi 1990.

28. Berlin Break (1993, James Fargo, Peter Keglevic, Frederick King Keller, Reuben Leder, Sascha Schneider, Hans Schönherr)

Ameriško-nemška TV-nadaljevanka, ki se dogaja po padcu zidu, ko naj bi svet postal lepši in boljši. Toda nekatere zamere so ostale: nekdanjega ameriškega vohuna Mackenzieja ugrabijo, njegova hči pa najame nekdanjega agenta KGB in nekdanjega operativca NDR, da ga najdeta. Nova Evropa združi moči proti reakcionarnim elementom preteklosti ...

29. Domovina (Fatherland, 1994, Christopher Menaul)

Kaj bi bilo, če bi bilo ...? Kaj bi bilo, če bi Nemci v II. svetovni vojni zmagali? Leta 1964 bi bila večina Evrope pod nemško okupacijo, združena v eno državo, Germanijo, židovsko vprašanje bi bilo rešeno, holokavst bi ostal skrivnost, na proslavi ob Hitlerjevem 75. rojstnem dnevu bi prisostvoval tudi ameriški predsednik Kennedy, Gestapo in SS bi le malo bolj diskretno opravljala svoje umazano delo ... in berlinskega zidu ne bi nikoli zgradili.

30. Obljuba (Das Versprechen, 1995, Margarethe Von Trotta)

Film, ki se uspešno izmika klišejem v stilu »vzhod je slab - zahod je dober«. Ljubezen, kot berlinski zid dolga.

32. **When the Wall Came Tumbling Down: 50 Hours that Changed the World** (Als die Mauer fiel: 50 Stunden, die die Welt veränderten, 1999, Hans-Hermann Hertle in Gunther Scholz)
TV-dokumentarec, ki ponuja natančno rekonstrukcijo dogodkov od 9. do 11. novembra 1989, ki so pripeljali do rušenja zidu, na lokalnem, nacionalnem in globalnem nivoju.

34. **The Legend of Rita** (Die Stille nach dem Schuß, 2000, Volker Schlöndorff)
Vsi bežijo z vzhoda na zahod, radikalna levičarska teroristka Rita Vogt (Bibiana Beglau) pa po ropu banke («*Lastnina je tatvina!*») ubere nasprotno pot. V vzhodni Nemčiji se dobro počuti («*ima manj revščine in manj bogastva*»), težave pa nastopijo, ko zid pade in se obe Nemčiji združita v eno.

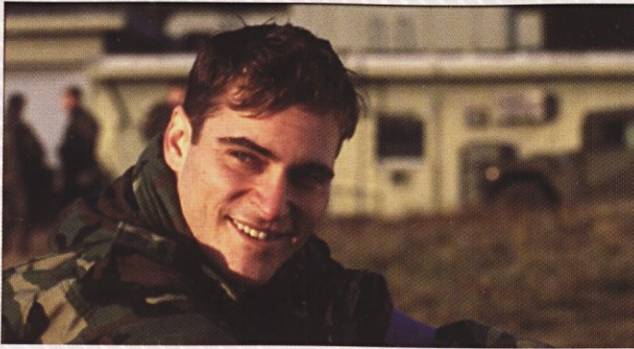
31. **Austin Powers** (Austin Powers: International Man of Mystery, 1997, Jay Roach)
Tajnega agenta Austina Powersa (Mike Myers) odmrznejo in mu razložijo, kako se je svet spremenil v zadnjih 30 letih. Med drugim ga poučijo, da je »berlinski zid padel in da smo z Rusi zdaj prijatelji«. Okej, Austin se bo že nekako znašel, toda kaj se je zgodilo z vojsko vohunov, agentov in vojakov na obeh straneh železne zavese, ki so ohranjali *status quo*, zdaj pa so nenadoma postali nepotrebni, nezaželeni in nezaposleni?

33. **Sončna stran ulice** (Sonnentalley, 1999, Leander Haußmann)
Sončna aleja je ulica v Berlinu, ki jo je zid presekala na dvoje. Film obravnava mlade, ki v 70. letih odraščajo v svetu cenzure, prepovedi, absurdov in totalitarnega nasilja. Mladost je lepa, pa čeprav na napačni strani zidu. Odraščanje v vzhodnem Berlinu je obdelal tudi *Rdeči Kakadu* (Der Rote Kakadu, 2006, Dominik Graf), nekateri so ga kovali v zvezde, drugi pa odpisali kot še eno »*Ostalgijo*«.

35. **JSA** (J.S.A.: Joint Security Area, 2000, Chan-wook Park)
Kakovostno in tehnološko neprimerno bolj dovršena nadgradnja berlinskega zidu je meja med Severno in Južno Korejo, še posebej na »demilitariziranem območju«, ki je tako neprodušno zaprto, da je še miš ne more prečkati. Med učenci, oboževalci & posnemovalci berlinskega zidu najdemo tudi Američane (meja med ZDA in Mehiko), Izraelce («*varnostni*» ali »*antiteroristični zid*«), Kitajce («*zid demokracije*») ter Angleže in Irce (zid v Belfastu, ki ločuje katolike in protestante) ...

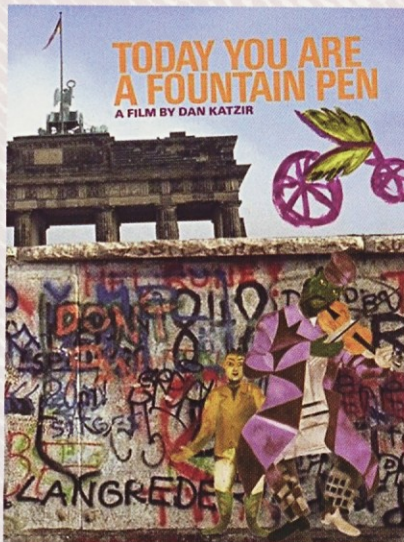
36. **Dobri vojak Šverc** (Buffalo Soldiers, 2001, Gregor Jordan)
 Kar je za nekatere prekletstvo, je za druge poslovna priložnost: tajnik za oskrbo ameriške vojaške baze v Stuttgartu, Ray Elwood (Joaquin Phoenix), veselo prekupčuje z mamili, orožjem, vsem živim, po čemer vlada povpraševanje: »V Nemčiji so mi vseč tri stvari: moj mercedes-benz, nobene omejitve hitrosti na avtobahnu in črni trg za vse, do česar se lahko dokopljem.« Hladnovojni MASH.

37. **Never Mind the Wall** (Wie Feuer und Flamme, 2001, Connie Walter)

Prek zidu preskoči ljubezenska iskra, se razgori v plamen, ki pa ga nasilno zadušijo državni gasilci. Zid se po dolgih letih sesuje, toda ali bo pod pepelom časa še tlela žerjavica?

38. **Hedwig and the Angry Inch** (2001, John Cameron Mitchell)
 Kulturna muzikal komedija o Hanselu (John Cameron Mitchell), ki se domisli geni(t)alnega načrta, kako jo bo pobrisal iz vzhodnega Berlina: z operacijo si spremeni spol, postane Hedwig, se poroči z ameriškim vojakom in z njim odpotuje v ZDA. Tam jo mož kmalu pusti zaradi drugega, da bi bila mera polna, pa Hedwig izve, da je berlinski zid padel, torej je bila njena žrtev zaman. Sestavi rock skupino in se z njo odpravi turnejo po ZDA, kjer pa so popolnoma neuspešni oz. »mednarodno ignorirani«. Ampak to je šele začetek ... Hansel/Hedwig v uvodni sekvenci nosi umetna krila; na levem piše »YANKEES GO HOME«, na desnem pa »WITH ME!«.

39. **Today You Are a Fountain Pen** (2002, Dan Katzir)

Kaj imajo skupnega holokavst, bar micva in berlinski zid? Na vprašanje odgovarjata vnuk Jake (Quinn Meyers) in dedek Sam (Len Lesser, nadležni stric Leo iz Seinfelda).

40. **Comrade / Double Agent** (Ijung gancheob, 2003, Kim Hyeon-jeong)

Pot iz Severne v Južno Korejo vodi prek berlinskega zidu. V svetu mednarodne špijonaže ni nič preprosto. In nič ni, kot se sprva zdi ...

42. **Zbogom, Lenin!** (Good Bye Lenin!, 2003, Wolfgang Becker)
Grenkosladka komedija, ki je subtilno povzela nostalgijo po zidu in se dostojno poslovila od stare Nemčije. Sorodne teme se loteva tudi *Go for Zucker!* (Alles auf Zucker!, 2004, Dani Levy), le da spravi med vzhodnimi in zahodnimi Nemci za dobro mero navrže še spravo med Judje in Nemci. Na koncu se imajo vsi spet radi. Kakorkoli, *Zbogom, Lenin!* je partijsko nalogo opravil neprimerno bolje.

41. **Herr Lehmann** (2003, Leander Haußmann)
Šarmanтна pripoved o izoliranem in zanemarjenem delu zahodnega Berlina, imenovan Kreuzberg 36, ki ga je zid ločil od matičnega mesta. Tako kot njegov status, so posebni tudi njegovi prebivalci: marginalci, študenti, umetniki, boemi in gostilničar Frank, ki mu vsi pravijo kar Herr Lehmann. Njihov lagodni življenski slog pa se zamaje, ko se jeseni 1989 na drugi strani zidu pričnejo zbirati množice ...

43. **Smo imeli revolucijo ali ne?** (A fost sau n-a fost?/12:08 East of Bucharest, 2006, Corneliu Porumboiu)

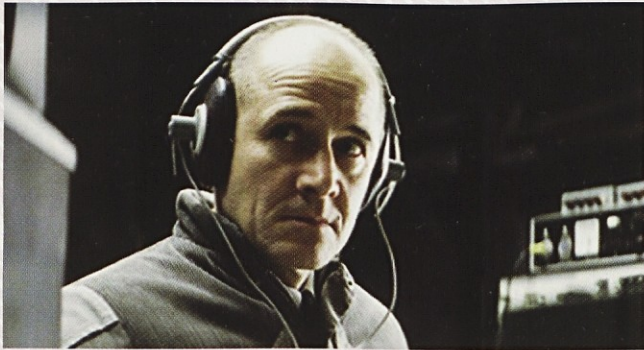
22. decembra 1989, dober mesec po padcu berlinskega zidu, so imeli revolucijo tudi v Romuniji. Pa so jo res imeli? Se je res zgodila in če, po čigavi zaslugi? Se je sploh kaj spremenilo? Mnenja so tu deljena ... Sta pa Harun Farocki in Andrei Ujica že kmalu po padcu Ceausescuja iz 120 ur različnega dokumentarnega videogradiva naredila zgoščeno večplastno rekonstrukcijo strmoglavljenja v filmu *Videogram neke revolucije* (Videogramme einer Revolution, 1992).

44. **Glasba je časovna umetnost I.: LP film Pankrti - Dolgcajt** (2006, Igor Zupe)

Predan oboževalec in dolgoletni spremljevalec prvega punk benda izza železne zavese, Marin Rosić, vehementno izjavi: »Brez Pankrtov in Dolgcajta bi berlinski zid verjetno kasneje padel.« In, ne pozabimo, tovariši, tudi v Sloveniji smo imeli punk bend z imenom Berlinski zid!

45. **Hammer & Tickle** (2006, Ben Lewis)

George Orwell je nekoč zapisal, da je za represivne politične sisteme vsaka šala »drobcena revolucija«. Politične šale so bile sestavni del vseh komunističnih režimov, predstavljale so nadomestek svobode govora v prostoru, prepariranem s propagando, cenzuro in z ideologijo. Npr. tale vzhodnonemška šala o berlinskem zidu (iz knjige Bena Lewisa: *Smeh in kladivo*, Ciceron, 2010, prevod originala *Hammer & Tickle*). *Walter Ulbricht, prvi vzhodnonemški komunistični voditelj, sedi v restavraciji. Natararica, ki mu streže, se mu zapeljivo dobrika in Ulbricht je očaran: »Eno željo ti izpolnim, kakršnokoli ...« ji obljubi. Natararica pomisli in reče: »Potem pa za en dan odprite zid!« Ulbricht ji pomežikne: »Oh, ti porednica, bi rada ostala sama z menoj, kaj?!«*

47. **Beloved Berlin Wall** (Liebe Mauer, 2009, Peter Timm)
Ljubezen med vzhodnonemškim obmejnim stražarjem in zahodnonemško frčafelo je tako močna, da zruši berlinski zid. Mi pa v jok. *Chick flick* bedarija.

46. **Življenje drugih** (Das Leben der Anderen, 2006, Florian Henckel von Donnersmarck)

Igralec Ulrich Mühe (v filmu je igral Stasi operativca Gerda Wieslerja) je po padcu zidu izvedel, da so v 80. letih tudi njega skrbno nadzorovali (bil je priznan vzhodnonemški dramski igralec), še več, za Stasi ga je ovajala celo lastna žena. Film mu je prinesel kup nagrad, vendar v uspehu ni dolgo užival; zaradi raka je umrl v 54. letu, le nekaj mesecev preden je *Življenje drugih* prejel oskarja za najboljši tujejezični film. V razmerju med igralcem in naslovom filma je nekaj usodno poetičnega.

48. **Rabbit à la Berlin** (Królik po berlinsku, 2009, Bartosz Konopka)
Zabavni, za oskarja nominirani poljski dokumentarec o divjih kuncih, ki so se naselili v pasu med obema zidovima. T. i. območje smrti je bilo 28 let njihov varen dom, kjer so mirno življenje v obilju zelene trave, brez naravnih sovražnikov in s stražarji, ki so jih varovali. Bili so zaprti, a srečni. Nekega dne pa je zid padel, njihovo domovanje je preplavilo na tisoče ljudi in zajci so se umaknili v zahodni Berlin, kjer od takrat živijo v več kolonijah. »Še vedno se učijo, kako živeti v svobodnem svetu – ravno tako kot mi, državljani vzhodne Evrope,« je pripomnil režiser Konopka.

49. **Primer X - Kako je hotela NDR zavzeti zahodni Berlin** (Der Fall X - Wie die DDR West-Berlin erobern wollte, 2010, Rainer Burmeister in Hans Sparschuh)

Dokumentarec, kjer zgodovinarja/režiserja razkrivata, da je imelo vzhodno vodstvo tik pred združitvijo obeh Nemčij pripravljen načrt, kako vojaško napasti in osvojiti zahodni Berlin, tezo pa podkrepita z zemljevidi, dokumenti in s pričami. Operacija bi trajala tri dni, agentje Stasija pa so imeli sezname ljudi, ki bi jih po zavzetju aretirali in zaprli v taborišča ... Kar nas spomni, da je tudi JLA nameravala izvesti državni udar v Sloveniji in da so imeli sezname ljudi, ki naj bi jih spravili za zapaha.

50. **Afterwards** (Danach, 2011, Kivmars Bowling)

Dolgo zatajevane skrivnosti iz vzhodnonemške preteklosti se kot gnojni čir razpočijo in pcedijo v sedanost. Tudi po zidu zid ... Ali kot pravi grafit na mestu, kjer je bil nekoč zid: »MAUER FÜR IMMER«.